

במסכת שבת (לג, ב) כתוב שכששמע רבי פנחס בן יאיר חתנו של רשב"י שהוא יצא מהמערה, יצא לקראתו והכניסו למרחץ וכשראה איך שעור גופו של רשב"י סדוק מרוב הישיבה בתוך החול, בכה רבי פנחס בן יאיר ואמר לו אוי לי שראיתך בכך, אמר לו רשב"י אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך, דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחי קושיא הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי. ויש להתפלא מאד שלא כתוב בגמ' ולו ברמז את העיקר, לכאורה, ששם במערה זכה רשב"י והתגלו לו כל סתרי התורה, כמוש"כ בפיוט "הוחבא בתוך מערה מפני הגזרה שם למד סתרי תורה אדוננו בר יוחאי".

ונראה שדברי הגמ' הם ראיה גדולה לדברי חידוש שכתובים בהקדמת ס' אבי עזרי (רביעאה), שם הביא דברי הרמב"ם בפ"ד מהל' יסודי התורה הי"ג שכותב על עניני הפרדס מעשה מרכבה: אני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כריסו לחם ובשר, ולחם ובשר הוא לידע האסור והמותר וכיוצא בהם משאר המצות, ואע"פ שדברים אלו דבר קטן קראו אותן חכמים שהרי אמרו חכמים (סוכה כח, א) דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הן הויות דאביי ורבא, אעפ"כ ראויין הן להקדימן שהן מיישבין דעתו של אדם תחלה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה ליישוב העולם הזה כדי לנחול חיי העוה"ב ואפשר שיזעם הכל קטן וגדול איש ואשה בעל לב רחב ובעל לב קצר. עכ"ל הרמב"ם.

וכתב האבי עזרי שהרמב"ם בא לומר דמה שמעשה מרכבה נקרא "דבר גדול" אין הכונה שהוא חשוב יותר משאר דברי תורה אלא הכונה שהוא קשה יותר להשגה משאר דברי התורה: "שמעשה מרכבה הם דבר גדול זהו משום שלא לכולם יש כח לידע ולהשיג כל הדברים על בוריין כמו שכתב הרמב"ם בזו ההלכה ולעיל בה"א שאין כל אדם יש לו דעת רחבה להשיג פירוש וביאור כל הדברים על בוריין, ומשום כך זה נקרא דבר גדול אבל מ"מ ידיעת ענינים אלו הוא רק בכלל מצוה שמתוך כך הוא יודע ומכיר את הבורא אבל אין זו תורה ללמוד ולדעת האסור והמותר שע"י התורה השפיע הקב"ה ליישוב העולם הזה ולהנחיל חיי העולם הבא ושעל זה נאמר ותלמוד תורה כנגד כולם. עכ"ל האבי עזרי.

אולם דברי הגמ' דשבת בענינא דרשב"י מתבארים היטב עם יסוד דברי האבי עזרי בהבנת הרמב"ם. דהן אמנם שרשב"י למד במערה סתרי תורה אך לרבי פנחס בן יאיר הוא אמר שע"י המערה הוא התעלה בהשגת פלפולה ומלחמתה של התורה הנגלית, אולי כדי ללמד את הלימוד הזה, שסתרי התורה הם תורה רק מכח התורה הנגלית, וככל שהוסיף לקח במלחמתה של תורה הנגלית עד שהגיע ליכולת לתרץ עשרים וארבעה תירוצים על קושיית רפב"י, כך על ידי זה נתעלה לחדור לעומק סתרי התורה.

ובשו"ת אבני נזר (או"ח סי"ב, ב, לב) כותב: "ידוע כי חכמת הקבלה נקראת נשמת התורה המתפשטת בתוך הלכות תורה שבעל פה שהם גופי תורה, וכמו שכל כוחות נשמה נראים באברי הגוף כן נראים פנימיות טעמי המצוות שבזוהר בתוך התורה הנגלית".